

DUM č. 9 v sadě

24. Ch-2 Anorganická chemie

Autor: Aleš Mareček

Datum: 26.09.2014

Ročník: 2A

Anotace DUMu: Materiál je určen pro druhý ročník čtyřletého a šestý ročník víceletého studia jako doprovodná prezentace pro výuku a vlastní studium celku cín.

Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CÍN

historie: cín je jeden z nejdéle známých kovů

již před 5500 lety se užíval k výrobě bronzu

jako samostatný kov se začal užívat kolem roku 600 př. n. l.

výskyt: cín se v přírodě vyskytuje pouze ve sloučeninách

rudou cínu je cínovec (kasiterit) SnO_2

cínovec těžili již Římané ve Španělsku a později v Cornwallu a Devonu (dnešní Anglie)

v Cornwallu byl poslední důl uzavřen v roce 1998

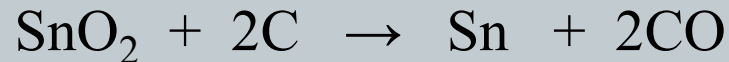
v současné době se nejvíce rudy vytěží v Číně

kassiterit

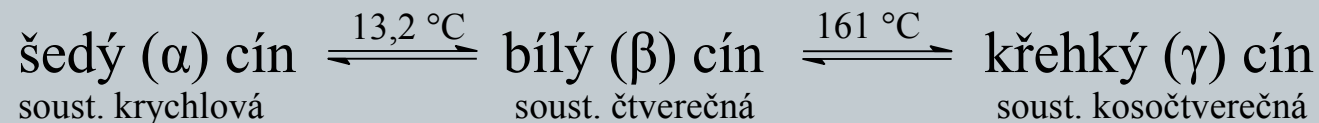
výroba: rozemletá cínová ruda se praží, aby se odstranil arsen a síra a zvýšil obsah cínu

dalším krokem je redukce uhlíkem

cín se získává i elektrolyticky ze šrotu:
pocínované plechy se umístí do koše, který je anodou, katoda je železná; elektrolytem je roztok NaOH

modifikace: cín se v závislosti na teplotě vyskytuje ve třech krystalických modifikacích

bílý (β) cín – měkký stříbrolesklý kov, tažný, dobře válcovatelný (staniol)

ve styku se vzduchem se na povrchu pokrývá vrstvičkou SnO_2

šedý (α) cín vzniká pokud je bílý cín dlouhodobě vystaven teplotám pod $13,2\text{ }^\circ\text{C}$; má vzhled šedého prášku

cínový mor – vznikající krystalky šedého cínu působí jako krystalizační zárodky pro modifikační přeměnu

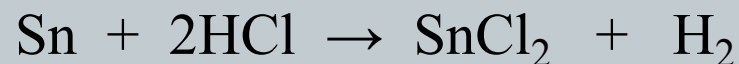
křehký (γ) cín vzniká při zahřátí modifikace β nad $161\text{ }^\circ\text{C}$

vlastnosti: za teploty místnosti cín nereaguje se vzduchem ani s vodou, s vodní párou však reaguje za vzniku SnO_2 a H_2

při zahřívání na vzduchu nebo v kyslíku vzniká oxid cíničitý

se zředěnou H_2SO_4 ani HCl téměř nereaguje; s horkou koncentrovanou HCl vzniká SnCl_2 a vodík

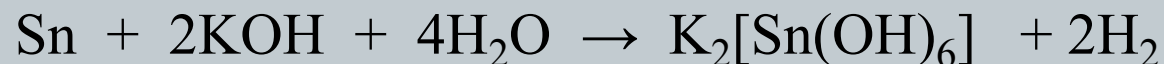
s horkou H_2SO_4 vzniká síran cínatý a oxid siřičitý

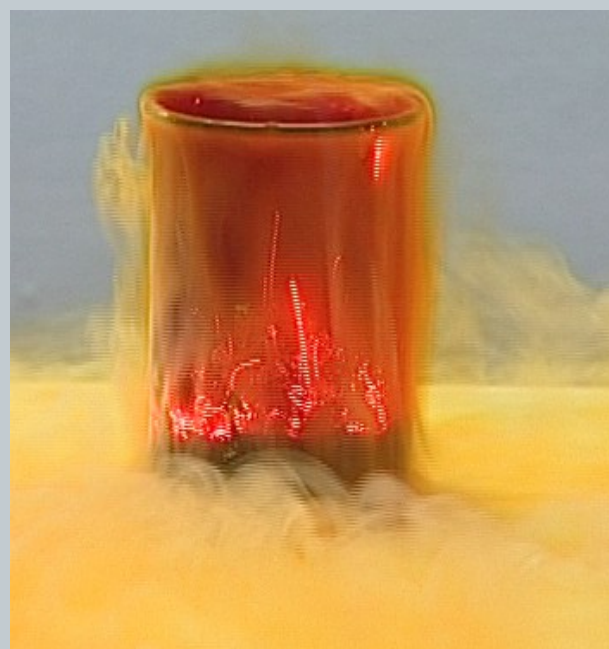
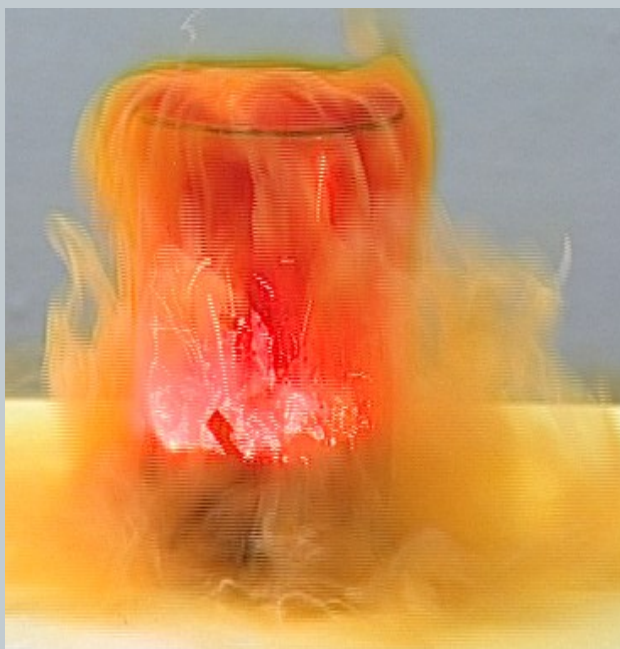
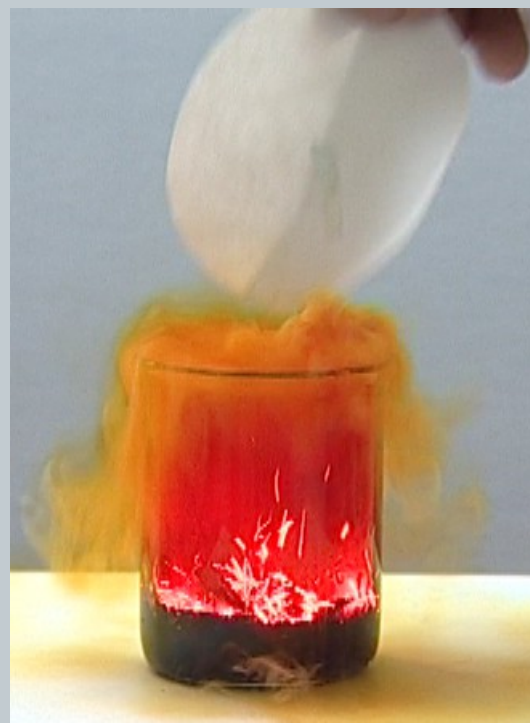
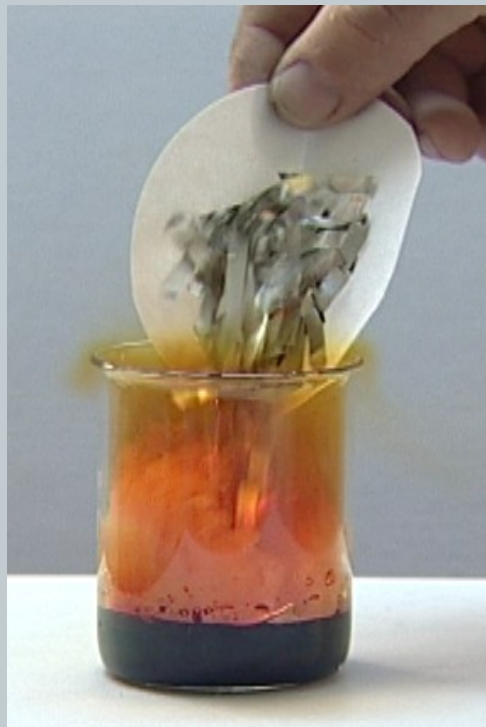
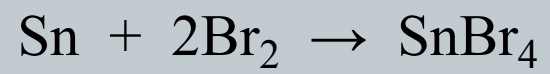
se zředěnou kyselinou dusičnou cín reaguje za vzniku dusičnanu cínatého a dusičnanu amonného

při působení kyselin vznikají soli cínaté, s horkým hydroxidem draselným však vzniká tetrahydroxocíničitan

cín reaguje s chlorem a bromem již za chladu a s fluorem a jodem při zahřátí za vzniku halogenidů SnX_4

schopnost tvořit řetězce klesá ve 14. skupině s rostoucím protonovým číslem

s vodíkem cín tvoří pouze stanán SnH_4 a distanan Sn_2H_6

vlastnosti: pro svou odolnost vůči vzduchu, vodě a zředěným roztokům kyselin a hydroxidů se cín používá k povrchovým úpravám kovů

cín se užívá i na výrobu tzv. „bílého plechu“, který se užívá v potravinářství

slitiny

-bronzы: měď a cín

-ložiskoviny: cín, antimon měď a olovo

-pájky: cín a olovo

-liteřina: cín, antimon a olovo

zdroje:

1. Greenwood N.N; Earnshaw A : Chemie prvků Informatorium
1993 Praha
2. Mareček A.; Honza J.: Chemie pro čtyřletá gymnázia 1. díl
Nakladatelství Olomouc 1998
3. Veškeré fotografie a obrázky jsou vlastní